

JEGYZETEK, OLVASMÁNYOK TITKOSSZOLGÁLATI ÜGYEKRŐL

Nincs olyan politikai rendszer, nincs olyan polgári demokrácia, amely ne tartana fenn magának a nyilvánosság elől elzárt információkat, adatokat személyekről, ügyekről, a haza, a nagyvilág legkülönbözőbb dolgairól, mert enélkül az adott politikai rendszer saját működését tenné körülményesebbé, vagy legalábbis irányítási, politikacsinálási előnyeiről mondana le. Ebből a szempontból a titkosszolgálatok lényegét és természetét tekintve úgy fogalmazhatnánk, hogy nincs sok különbség diktatúra és demokrácia között, mindössze annyi – ami azonban mégis sokat nyom a latban –, hogy a demokráciában a titkosszolgálatok elé a jog, a törvény, a politikai rendszer pluralitása korlátokat emel, szabályozza működésüket, és nem hagyja kiszolgáltatott prédaként állampolgárait a szolgálatok kezében. A vonatkozó korlátokat és szabályozásokat törvények, végső fokon maga az alkotmány szavatolja. A politika nyilvánossága és nem nyilvánosságának határterületén tevékenykednek a titkosszolgálatok, amelyek ha túlzottan, úgyszólván nap mint nap a nyilvánosság reflektorfényébe kerülnek, akkor élni illik a feltételezéssel, hogy valami nincs rendjén.

Mikor kell feltétlenül kilépni a nyilvánosság elé, és akkor is mennyi információt, milyen minőségűt lehet közölni: ezek a szakma kényes kérdései, amelyekre feltehetően nincsenek minden helyzetre érvényes normatívák a titkosszolgálatok említett, sajátosan bizalmas, titkos, a mindenkori politikai hatalom használatára fenntartott tevékenysége miatt. Nem járunk messze az igazságtól, ha azt állítjuk, hogy a titkosszolgálati tevékenység jellegéből adódóan az esetek nagyobbik felében nem lehetséges az őszinte, mindenre kiterjedő információszolgáltatás. A közvélemény így elkerülhetetlenül féltájékoztatót kap, és innen csak egy lépés a manipulációkhoz vezető útvesztőbe, amiből már a közvélemény nem kérne; volt benne része épp elég.

A titkosszolgálatoknak az utóbbi időben tapasztalható nyilvánosság előtti hiperaktiválása és szerepeltetése, ugyanúgy a különféle homályos, hol titkosnak minősített, de megszellőztetett, a titkosszolgálatokkal összefüggésbe hozott ügyeknek a szivárogtatása, majd a hallgatás róluk egyrészt a probléma természetes titkossági jellegével és a belőle származó ellentmondásokkal él vissza, másrészt áttekinthetetlen manipulációs lehetőségeket teremt a felemás információszolgáltatással. Feltehető az elsődleges kérdés, hogy a jog, az alkotmány által szabályozott viszonyok, a pluralista többpártrendszer keretei között a köz szereplőinek miért kell közügyeket a politikai hatalom legbensőbb, intim szférájához tartozó szolgálatok segédlete mellett vitatni, és végül megoldatlanul hagyni.

A titkosszolgálatok felől közelítve a jelzett problémákhoz, valószínűleg olyan összefüggés is feltételezhető, hogy a rendszerváltás után – mint említettük – a titkosszolgálatok működésében általában bizonyos zavarok keletkeztek. Normális körülmények között – még politikai rendszerektől is szinte függetlenül, hacsak az antidemokratikus szisztéma nem aberrálódik és nem fordul teljesen a belső ellenzéke, ellenfelei, netán ellenségei ellen – a titkosszolgálatok munkájában a külső veszélyek felderítése és elhárítása, a külföldi eredetű bizalmas, titkos és egyéb információk beszerzése a meghatározó, nagyobb arányú „szolgáltatás”. A rendszerváltozás a titkosszolgálatoknál nyilvánvalóan megkeverte a „külső”, illetve „belső” frontvonal arányait. Azelőtt mindkét frontvonalon világosak voltak a feladatok, és nem volt

hiány belőlük, a rendszerváltozással viszont beszűkültek a dimenziók. Ezek anomáliák, zavarok. Igen, és ez talán nem is természetellenes.

Ezekhez a bevezető gondolatokhoz ötleteket adott Domenico Vecchioni két remek, a Rivista di Studi Politici Internazionali folyóirat 1998. október–decemberi és 1999. április–júniusi (260. 262.) számaiban közölt írása. (A szerző egyébként az olasz külügyminisztérium „felügyelője”, követségi tanácsos.) Vecchioni közlései kitűnő példák arra nézve, milyen kérdések titkosak, mivel foglalkoznak a titkosszolgálatok, milyen módszereket alkalmaznak, és milyen feladatokat oldanak meg – igaz: „normális” körülmények között, háború, illetve hidegháború idején.

1. olvasmány: A „minced meat” (darált hús) művelet

1943 elején vagyunk, a szövetségesek már bekvártélyozták magukat Észak-Afrikában, és Európa felszabadításán gondolkodtak. Hogy Szicília lesz a természetes hídfőállás, az még a „leghülyébbnek” (Winston Churchill) is nyilvánvaló volt. Mégis a Royal Navy titkosszolgálat a kieszelte a módját, miként lehetne megtéveszteni a németeket olyan értelemben, hogy a ténylegesen eltervezett szicíliai partraszállással egy időben Görögország és Szardínia partjainál is szövetséges részről tervezve volnának hadműveletek, elkerülendő a Szicíliát védő német eszközök és élő erők koncentrációját.

Ewen Montagu, a brit haditengerészet fiatal, briliáns elméjű tisztje dolgozta ki a sikeresen bevált tervet: egy kb. 30-35 éves férfi holttestét a Royal Navy tisztjének álcázva, légi baleset áldozata gyanánt a Földközi-tengeren elveszítve felszerelik olyan titkosított dokumentumokkal, amelyek szerint a szövetségesek tehát nem Szicílián, hanem a görög szigetvilágban és Szardínián szándékoznak partra szállni. Ennyi az ötlet, a megvalósításhoz apró ördögi részletek megmunkálása szükségeltetett. Mindenekelőtt a célnak megfelelő holttestet kellett találni. Ez sikerült. 1943. január 28-án Michael Glyndwyr 34 éves skót csavargó öngyilkosságot követett el. A Temzébe ugorva vízbe fojtotta magát. Nevezett fiatalember egy bányász házasságon kívüli fia, analfabéta, pszichotikus zavarokkal terhelt, nőtlen, jövő és perspektíva nélküli valaki volt, akit a társadalom szinte kivetett magából, mint olyat, akinek még a háborúban sem látni hasznát, holtan viszont közreműködött az angol hadisikerben. Tüdejében ott volt a folyadék, amiről a kor legnevesebb patológusa, Bernard Spilsbury magyarázta el Montagunak, hogy a tenger fölötti légi baleseteknél a vízbefúlás okozza a legtöbb halált, és nincs az a kórboncnok, aki külön megvizsgálná a tüdőbe kerülő vizet, hogy az tengervíz-e vagy édesvíz. Az elhunyt hozzátartozóinak csak annyit mondtak, hogy „hazafias kezdeményezés” céljából kívánják felhasználni az öngyilkost, természetesen szigorúan titkosítva valódi személyazonosságát, ami a tényleges titkosszolgálati munkánál evidens is. Csak több mint 50 év után tárta föl Roger Morgen történész kutató, ki is volt valójában a brit tengerésztisztnek álcázott halott, fedőnevén William Martin.

Alaposan átgondolták Martin kapitány vízre bocsátását: az andalúziai Huelva kikötőjének környékét választották, tudván, hogy a „semleges” Spanyolországban a német hírszerzés egyik rendkívül aktív ügynöke dolgozik, aki a spanyol kollégáktól meg fogja kapni az angol iratokat. Figyelembe vették a tengeráramlatokat, a térségben fújó szeleket, és áprilisban kiviteleztek a tervet, hogy a július elejére időzített tényleges szicíliai partraszállás időpontjáig a németeknek három hónapjuk legyen védelmi terveik módosítására.

A Seraph tengeralattjáró vitte el Huelva felé a holttestet. Egyedül Jewel, a hajó parancsnoka kapott instrukciókat a művelethez. Martin-Glyndwyr egy speciális szénhóval bélelt hengerbe csomagolták, hogy megóvják a tengeralattjáró melegétől. A kérdéses iratokat a derekára erősített – valamennyi légi bevetésben részt vevő szövetséges katona felszereléséhez tartozó – mentőövbe helyezték. Az iratok meggyőző jellege képezte a művelet legkényesebb részét, amit szintén mesterien oldottak meg Montaguék. A hamis dokumentumokat magas rangú katonatisztek leveleivel egészítették ki, amelyek tartalmilag, formailag, hangnemüket és stílusukat illetően nem hagyhattak kétséget.

A levelező partnereket Sir Archibald Nye brit birodalmi vezérkari főnök-helyettes és a közvetlenül Eisenhowernek alárendelt Harold Alexander tábornok, a Tuniszban állomásozó hadtest parancsnokának személyében találták meg. Maga Montague kérte fel Sir Nye-t, hogy ellenőrizze a titkosszolgálat által megfogalmazott szöveget. Az egyik állelél érthetően elnyerte Vecchioni tetszését is, teljes egészében – némileg kommentálva – közölte azt tanulmányában, kissé rövidítve mi is közreadjuk.

„Kedves Alexem, felhasználom Mountbatten egyik tisztjének útját, hogy a Földközi-tengeren készülő hadműveletekre és fedésükre vonatkozó táviratainak értelmét megmagyarázzam. Döntéseink talán önkényesnek tűnnek, de biztosítalak, hogy a Vezérkari Főnökök Bizottsága a legnagyobb figyelemmel tanulmányozta sugalmazásaidat, valamint Jumbóét [Sir Henry Wilson, a közel-keleti erők parancsnoka – P. J.]. A legfrissebb információk szerint a németek megerősítették védelmüket Görögországban és Krétán. A birodalmi vezérkari főnök becslése az, hogy erőink nem elegendők a támadásba való átlendülésre. Következésképpen a bizottság elhatározta, hogy megerősíti az 5. hadosztályt egy dandárral, tekintettel az Araxos-foktól délre eső partraszállásra, és hogy ugyanezt teszi az 56. hadosztállyal, amelynek Kalamatát kell támadnia. Most gyűjtjük össze a szükséges erőket és anyagot. Jumbo javasolta, válasszuk Sziciliát fedő célpontként Husky ellenében, de úgy döntöttünk, hogy a Brimston-hadműveletekre vonatkozóan vesszük ezt figyelembe. [Képzelt név a Szardínia elleni félrevezető támadás jelölésére. Jól látható a misztifikálás kicsiny remekműve: Nye a szicíliai invázió valódi kódolt fedőnevét hasznosította, Husky a Görögország elleni képzelt hadművelet, míg a hamis kódnév – Brimston – a Szardínia elleni cselből kitalált félrevezető támadás jelölését célozta. – P. J.] A Vezérkari Főnökök Bizottsága újból alaposan áttanulmányozta a kérdést. Figyelembe véve az algériai előkészületeket, a tuniszi partoknál a kétélűek hadgyakorlatait és a szicíliai repülőteret semlegesítő bombázást, úgy döntött, hogy Sziciliát használja Brimston fedésére. Valójában nagy a valószínűsége annak, hogy az ellenség elhiszi, mi Sziciliát fogjuk támadni. És ez evidens célpont, számukra neuralgikus pont. Másrésztől nehéz meggyőzni a németeket, hogy Szicília is intenzív előkészületeinknek a célpontja a Földközi-tenger keleti medencéjében. Íme, ezért mondtuk Wilsonnak, hogy szükség van egy közelebbi fedési tervre például Dodekanniszosznál. Miután jelentősen javultak a kapcsolataink Törökországgal, az olaszok meglehetősen aggódnak ezekért a szigetekért. Gondolom, ugyanezen a véleményen vagy. Tudom, sok a dolgod, és nem nagy a valószínűsége annak, hogy megvitathatod Eisenhowerrel a jövőbeni hadműveleteket, de ha úgy gondolsz, hogy támogatom Wilson javaslatát, mielőbb tudasd velem, az idő sürget...”

Az állelél még tartalmazott néhány, a tárgyhoz nem szorosan kötődő apróságot előléptetésekről, az angol–amerikai feszültségek adminisztrálásáról, s hasonlók-

ról, azonban a csalétek az idézett részben volt elrejtve, amit olyannyira bevettek a németek, hogy Szicílián, a déli vonalaknál lebontották védelmi állásaikat, erőiket átcsoportosították északnyugatra, várva Szardínia felől az elterelő hadművelet hatását. Továbbá: Franciaországból hét nap alatt áttelepítettek Peloponnészoszra egy páncélos hadosztályt. Ezen túlmenően az 1945-ben zsákmányolt náci iratokban egyenesen Hitlertől eredő ama megállapításra bukkantak, hogy a Führer nem értett egyet a Ducéval a szicíliai partraszállást illetően, a szövetségesek támadását Szardínia és Peloponnészosz ellen várta. Ennek megfelelően a német flotta nagy része elhagyta Szicíliát, és áthajózott az Égei-tengerre. Az Araxos-foknál és Kalamata vizein nagy védelmi erőket vontak össze a feltételezett, fantomizált partraszállás ellensúlyozására. Ritkán adódik pillanat fiatal titkosszolgálati tiszt életében, hogy távirati jelentést küldhet miniszterelnökének, melynek csattanója ebben az esetben így szól: „A darált húst teljes egészében lenyelték.”

2. olvasmány: Klaus Fuchs különös esete

Klaus Fuchs német fizikusprofesszorra, különös esetére és személyiségére Vecchioni a „skizofrén” jelzőt használja, mivel kibontakozó pályájának teljében Angliából és az Egyesült Államokból felbecsülhetetlen értékű atomtitkokat adott át a Szovjetunióknak. Szerintem a „skizofrén” helyett elegendő a „különös”, amiben viszont teljesen egyetértek vele: a kor egyik legjellemzőbb története az övé, amint jellemzőek Vecchioni kérdésfeltevésai is Fuchs tettének okaira vonatkozóan. Miért tette, amit tett? Hogy valamilyen módon korlátozza az atomfegyver felhasználásának lehetőségét, átadván azt a potenciális ellenségnek egyfajta világos előrelátással annak jegyében, amit később a „terror egyensúlyának” fognak nevezni? Avagy azért, mert favorizálni kívánta a meggyőződésével azonos ideológiájú Szovjetuniót? Ebben a dilemmában áll Fuchs professzor különös története, amiben úgyszintén összefutnak az ellentétes érdekű titkosszolgálatok szüvevényes műveletei.

Fuchs 1911-ben született a németországi Frankfurt am Mainban. Apja pacifista és szociáldemokrata nézeteket valló lutheránus pap, akitől szociális érzékenységet is örökölt. A marxizmushoz közeledik, és beiratkozik a Német Kommunista Pártba. A lipcsei egyetemen kitűnik rendkívüli képességével, miközben tovább folytatja a politizálást, nem hagy fel ezzel 1933-ban sem, Hitler hatalomra kerülésével, de persze menekülnie kell. Párizsba megy, ahol összehozza a sors egy angol kvéker családdal, és általuk Angliában köt ki, elválva szerelmétől, a kommunista Grétától, aki a Szovjetunióba távozott. Fuchs tudományos ambícióját követve, egyévi kitaró angol nyelvtanulás után, Bristolban 1934-ben újrakezdi egyetemi tanulmányait. Két éven belül diplomát és elismerést szerez rangos tudományos körökben. Szaklapokban publikál, fontos ösztöndíjakhoz jut, és látszólag felhagy a politizálással, csak a kutatásainak él. Brit állampolgárságot kér, és évek múltán meg is kapja. 1939-ben a német-angol ellenségeskedés kezdetén még Kanadába internálják több más német származású egyénnel együtt, de kollégái közbenjárnak érte, és visszakerül a fizikai kutatások területére, nem utolsósorban azért, mert már folyik a versenyfutás a német és angolszász tudomány emberei között, melyikük tesz szert előbb nukleáris fegyverekre, és a kiváló tehetségű Fuchsra is szükség van.

1941 januárjában helyet biztosítanak neki Rudolf Peierls professzor szupertitikos kutatócsoportjában, amely a Tube alloys projekten dolgozik; a 235-ös robbanó urán a 238-as mozdulatlantól elválasztó, egyenesen az atombomba felfedezéséhez

vezető projekt ez. Természetesen titoktartási nyilatkozatot íratnak vele alá. Ekkor kapja meg a brit állampolgárságot, és ekkor ébrednek benne a legnagyobb kételyek, a legmélyebbről fakadó politikai reminiscenciák. Ha egyszer – a kikísérletezendő új fegyverrel – vereséget mérnek a náci Németországra, ki garantálhatja, hogy a nyugatiak nem használják fel a Szovjetunió fenyegetésére az atomfegyvert? „Hogyan lehet a háború eszközét a béke alkalmatosságává változtatni? Milyen módon lehet segíteni a kommunista hazát?” Ezek a kérdések kettőzték meg – Vecchioni szerint – Fuchs személyiségét, ezek vitték rá a szovjet hírszerzőkkel történő kapcsolatfelvételre, amit ő maga keresett. Szemjon Davidovics Kremerrel, a londoni szovjet nagykövetség katonai attaséjával találkozik a kor klasszikus kém-történeteinek sémái szerint. Zsúfolt metróállomáson ártatlanul cigarettával kínálják egymást, újságokat cserélnék, bennük a titkos információkkal. Az angol kémelhárítás szovjetellenes részlegének vezetője ekkor az ugyancsak szovjet szolgálatban álló, később világhíressé vált Kim Philby az esetlegesen ökvetetlenkedő nyomozók gyanújának eloszlatója...

1943 októberében Fuchs egy szűk körű brit tudóscsoport tagjaként Amerikába repül, hogy a Robert Oppenheimer-féle teammel összevessék kutatási eredményeiket; Fuchs részt vesz a Los Alamos-i kísérleti robbantásban is, minderről precíz információkat továbbít a Harry Gold nevű ügynökön keresztül Moszkvának. S Moszkva 1949-re – köszönhetően-e Fuchsnak és más atomkémeknek (Rosenberg házaspár?), vagy saját kutatói eredményeinek – megtörte az Egyesült Államok atommonopóliumát. Amerikában mindenesetre azt gondolják, hogy a tudósok között árulók vannak, valamennyi idegen származású kutató gyanússá válik: a zsidó Oppenheimer, Rosenbergek, az olasz Fermi és Pontecorvo, a német Fuchs. (Közülük a Rosenberg házaspár – mint ismert – a villamosszékekben végezte, gyermekeik rehabilitálásukért folytatják küzdelmüket.) Fuchs körül szorul a hurok, miután az 1940-es években az FBI megfejti az oroszok által használt rejtjelezést, és felfedeznek egy Charl'z fedőnevű figurát, aki a 235-ös és a 238-as urán különválasztásával érdemeket szerzett, és aki nem lehet más, mint ő.

Az FBI információját Kim Philby ezúttal már nem tüntetheti el, viszont Fuchs ellen nincs kézzelfogható bizonyíték, miközben kémtevékenységét kezdődő lelkiismereti krízisével párhuzamosan abbahagyta. A nyomozást azonban be kívánták fejezni, és megbízták ezzel William Skardon felügyelőt, aki a bizonyítékok problematikusnak tűnő beszerzése helyett érzelmi és pszichológiai síkon kísérli „megfogni” a tevékenysége és a Szovjetunió belső viszonyai miatt kétségtelen pszichológiai válságot átélő Fuchst. Megtörik, és bevallja tetteit. Vallomásai alapján másokat – így például Harry Goldot, Vecchioni szerint Rosenbergeket is – letartóztatnak. Fuchs, tekintettel a háborús politikai viszonyokra, a náciellenes orosz–angol szövetségre, az idevágó angol törvényekre – amelyek csak az ellenség javára történt kémtevékenységre helyezték kilátásba a halál kiszabását – megússza 14 évi börtönbüntetéssel. 1959-ben példás börtönbeli magatartását elismerve, öt évvel büntetésének letöltése előtt szabadon engedik, de kiutasítják az országból.

Hazatér Kelet-Berlinbe, ahol az NDK külügyminisztériumának funkcionáriusa, a még mindig vonzó Gréta várja. Hamarosan összeházasodtak, ő Rossendorfban a nukleáris fizika kérdéseivel foglalkozhatott tovább és boldogan élt, míg meg nem halt. Nem érte meg a berlini fal ledőlését, annak a rendszernek a felbomlását, amely „alibit adott neki árulásához”, egyben ahhoz a kettős személyiségre valló játékhoz, ami jól vagy rosszul hozzájárult a két világhrendszer közötti béke fennmaradásához.

3. olvasmány: A Cicerónak nevezett kém

Az egyik legismertebb, egyben nagyon vitatott és a legkülönfélébb spekulációkra alkalmas második világháborús kémhistória – Vecchioni harmadik közleménye szerint – egy jugoszláviai albán származású, Pristinában született török szélhámós, bizonyos Elyesa Bazna esete, aki amolyan kiségitő mindeneként az ankarai angol nagykövetség szolgálatában ügyködve és ügyeskedve a megszerzett információkat látszólag jó pénzért eladta a német hírszerzésnek.

A század világegésének nem mindennapi mellékszereplője származásától, génkódjaitól predestinálva tévedt bele a szélhámós kém sorsának labirintusába. Kora ifjúságában megismerte a törökön kívül a szerb, az albán és a francia nyelvet, később türethetően konyított a némethez és az angolhoz; hallatlan nagyravágyási és meggazdagodási vágy üzte-hajtotta ösztöneit, amit külön is mozgatott az első, majd második házasságában nemzett négy-négy, írd és mondd nyolc gyermekének eltartási terhe – nem szólva az elhagyott és a második feleségről. Becsületére legyen mondva, hogy gondjain eredetileg operaénekesi – állítólag egészen szép tenorja volt – vágyának kiélésével próbált meg úrrá lenni, azonban a különösebb iskolázottsággal nem rendelkező Bazna pénzszerzési stratégiája végül praktikus irányba terelődött.

Törökországban – egy különös, de bevált hagyomány szerint az odarendelt külképviseletek jugoszláviai albán származású, több nyelven beszélő szolgálatkész egyénéből – az ún. kawassokból válogatták ki a kiségitő személyzet tagjait. Bazna gépkocsivezetőnek jelentkezett az isztambuli jugoszláv misszió megüresedő helyére, ahová fel is vették. Nem kevesebb mint hét évig, 1932-től 1939-ig dolgozott itt, átköltözve a misszióval együtt Ankarába, miután az nagykövetségi rangra emelkedett. A török főváros lázas diplomáciai tevékenység színhelye, ahol az értékes információk szövevényesen áramlottak és cseréltek gazdát a diplomaták és hírszerzők között, mivel Törökország mint afféle semleges terület ideálisnak bizonyult a nemzetközi érintkezés céljaira. (Lásd majdan az 1943. november 28.–december 1. között a Roosevelttel, Sztálinnal, Churchilltal találkozót és ennek előkészületeit ugyanitt.) Bazna tehát a jelzett körülmények között Ankarában „fogta ki a maga Amerikáját”.

A jugoszlávoktól az amerikaiakon keresztül a németekhez került, Jenke nagykövetségi első titkár (Ribbentrop sógora) sofőrje lett 1942-ben. Természetéből eközben kiütközött a nagyravágyási hajlammal együttjáró veleszületett kíváncsiság, és bele-beleutakodott az első titkár irataiba, amit persze nem vettek tőle jó néven, elbocsátották. Vecchioni leírása szerint ekkor még nem fogant meg benne az információ megszerzésének és pénzzé tételének gondolata, pusztán kíváncsi volt és némi fontosságot akart felmutatni a soros feleség előtt bennfentességével, a „felső” körökben szerezhető, általa egyelőre anyagilag fel nem becsült jólérsétségeivel. Ami késett, nem múlt. A németek kiteszik a szűrét, ám mit ad isten: az angolok felveszik szintén sofőrnek és pincérnek, először az első titkár szolgálatába, majd egyenesen Sir Hugh Knatchbull-Hugessen nagykövet mellé. A két diplomata környezetében érlelődik meg benne az elhatározás, hogy a bizalmas és titkos angol dokumentumok tartalmával érdemes lehet üzletelni – mivel a kémkedés útjai kifürkészhetetlenek – az őt távozásra kényszerítő németeknél mint legalkalmasabb helyen. Már Bunk első titkár óvatlanul az asztalán hagyott különféle papírokat, amelyekbe Bazna betekintett, de az igazán értékes anyagok a nagykövet rezidenciáján raktározódtak egy vörös és egy fekete bőrborítású dobozban. A vöröset éjszakára elzárták (szabályszerűen) a nagykövetség

páncélszekrényébe, a feketét azonban az álmatlanságtól szenvedő nagykövet (szabálytalanul) esténként is magánál tartotta, tanulmányozgatva a benne őrzött iratokat, azután altatóadagját bevéve kulcsra zárta azt, álmában is magánál tartva a kulcsot, kivéve míg lefekvés előtt a fürdőszobában tartózkodott. Bazna ezt a pillanatot használja ki arra, hogy a kincset érő kulcsról másolatot készítsen, és a nagykövet altatókkal segített mély álma, valamint az éjszaka leple alatt behatoljon a hálószobába, lefényképezendő a jelentéseket, üzenetváltásokat stb.

1943. október 26-án este – írja Vecchioni – jelentkezik zsákmányának reális meséjével a német nagykövetségen, 20 ezer font sterlinget kérve a másolatokért, felajánlva újabb információkat további fizetség fejében. A németek részben gyanakodnak, de a hírszerzés vezetője, Ludwig Moyzisch úgy dönt, hogy az információk megérhetik a kért összeget. Von Papen nagykövet még aznap este sifírozott táviratot küld Ribbentrop személyes használatára, amelyben beszámol Bazna, „az angol nagykövet pincérének – korábban a mi első titkárunkat szolgáló egyén – ajánlatáról” és a kilátásba helyezett további fényképmásolatokról, az értük kért összegekről.

Ribbentrop válaszában a később Cicerónak nevezett művelethez hozzájárulását adta, és ezzel Bazna vállalkozása gyümölcsözően beindult: huszonhatszor fényképezte a nagykövet dokumentumait, amiért összesen 300 ezer font sterlinget bevételezett eladdig szűkös családi kasszájába. A másolatokban, többek között, szó volt az Egyesült Államokból a Szovjetunióba szállított hadianyagokról (4100 repülőgép, 2000 harckocsi, 15 000 gépfegyver, 4 millió pár csizma, 189 000 harctéri telefon, 45 000 tonna szögesdrót stb.), az Overlord hadműveletről, azaz az európai partraszállásról, tehát rendkívül lényeges, a német hadvezetést közvetlenül érdeklő, valós adatokról, amelyeket azonban német részről megkérdőjeleztek. Ez a tipikus kémvégzet: nem hisznek a kém információinak. Végül – a história csattanója és Bazna végzete szempontjából teljesen mindegy, hogy a német kételkedés miatt-e, vagy azért, mert a brit gazdaság destabilizálására óriási mennyiségű hamis pénzt halmoztak fel Berlinben – Banzának az első 20 ezres tételtől eltekintve hamis bankokkal fizettek, minek következtében a háború után a pénzt immár legális gazdasági vállalkozásba fektető exkém pórul járt. A török bankokban bemutatott font sterlingek hamisságára fény derült – Bazna ingóságait elkobozták, iszonyatos szegénység zuhant rá. A sajátágos csapdahelyzetből kiutat keresve először Adenauer kancellárnak írt levelében kért kártérítést a „Reichnek nyújtott szolgálataiért”, amit természetesen a külügyminisztérium udvariasan elhárított; ezután egy német újságíró segítségével megírta emlékiratait, sikert aratva velük Németországban, Olaszországban, Franciaországban és Ausztriában. Letelepszik Münchenben, ahol munkanélküli segélyért folyamodik, mivel változatlanul úgy érzi, hogy a németek tartoznak neki. A sors akaratából megkapja a segélyt, és haláláig (1970) igénybe is veszi azt.

A Cicero-művelet meglehetősen egyedi körülményei, pikantériája miatt magára vonta szakértők, kutatók, sőt a filmrendező Mankiewicz érdeklődését (a *The five fingers* címen az 1950-es években ismertté vált film főszereplői James Mason és Danielle Darrieux voltak). Antony Cave Brown, a háborús időszak kémügyleteinek jeles angol kutatója szerint Cicero London szolgálatában állt, és London manőverezte volna a munkáját, mint annyi más megtévesztő akciót. Mások – így például a német kémelhárítás vezetője, Walter Schellenberg – állítják, hogy Bazna fényképmásolatainak másodpéldányai a török titkosszolgálatához kerültek.

Vecchioni kétségbevonja ezeket a feltételezéseket, mondván, hogy miért folyamodott Cicero-Bazna kártérítésért Adenauerhez, miért a brit külügyminiszter,

Ernest Bevin dörgedelmes utasítása 1950 októberében a nagykövetségi dokumentumok biztonságos őrzésének megszigorításáról, hivatkozva a tárgyban Ankarában bekövetkezett balesetre. A feltételezések mutatják azonban, hogy manipulációkra, félrevezetésre és megtévesztésre alkalmasabb alapanyag nem létezik a kémtevékenységnél és titokügyeknél, gyakorta áldozatul véve magát az ügynököt, a titkosszolgálat gépezetének apró csavarját, amit a nagyobb csavarok és fogaskerekek egyszerűen fölfalnak.